

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК НАУКА: ВІД ОСНОВ ДО НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

*За науковою редакцією доктора економічних наук
професора В. Я. Плаксієнка*

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ — 2021

УДК 657
Б 94

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Полтавського державного аграрного університету
(протокол № 22 від 18 травня 2021 р.)*

Рецензенти:

Бондар М. І., доктор економічних наук, професор, декан факультету обліку та податкового менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана»;

Малюга Н. М., доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;

Маренич Т. Г., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка.

Бухгалтерський облік як наука; від основ до наукової картини світу
Б 94 [колективна монографія] / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 340 с.

ISBN 978-611-01-2277-1

У колективній монографії наводяться історичні, методологічні та організаційні аспекти розвитку бухгалтерського обліку як важливої самостійної та динамічної науки в галузі економіки. Авторами всебічно розглянуті як концептуальні засади функціонування облікової науки, так і окремі перспективні стратегічні напрямки її розвитку на базі сучасних досягнень науково-технічного прогресу.

Видання рекомендується науковцям, здобувачам II та III освітньо-наукових рівнів «Магістр» та «Доктор філософії», а також практикам, які розробляють нормативне та методичне забезпечення обліково-аналітичної роботи.

УДК 657

ISBN 978-611-01-2277-1

© Колектив авторів, 2021.
© Видавництво «Центр учбової літератури», 2021.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

(Плаксiєнко В.Я., д.е.н., професор, Полтавський державний аграрний унiверситет, Легенчук С.Ф., д.е.н., професор, державний унiверситет «Житомирська полiтехнiка») 7

РОЗДІЛ 1. «ЯДРО» БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНОСТІ 9

1.1. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку як науки в Україні (Бондарчук Н.В., д.держ.упр., професор, Дніпровський державний аграрно-економічний університет) 9

1.2. «Ядро» та змінні у визначенні, предметі і методі бухгалтерського обліку (Плаксiєнко В.Я., д.е.н., професор, Лiпський Р.В., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний унiверситет) 19

1.3. Обліковий базис генерації потоків капіталу (Камінська Т.Г., д.е.н., професор, Академія праці, соціальних відносин та туризму, Овчарик Р.Ю., к.е.н., доцент, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, Ільчак О.В., к.е.н., асистент, Національний університет біоресурсів і природокористування України) 38

РОЗДІЛ 2. ОКРЕМІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО

ОБЛІКУ 53

2.1. Інформаційна роль фінансового обліку у забезпеченні економічної, соціальної та екологічної відповідальності підприємств (Канцедал Н.А., к.е.н., доцент, Пономаренко О.Г., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет) 53

2.2. Трансформація інформаційної ролі бухгалтерського обліку в управлінні доходами аграрних підприємств (Пилипенко К.А., д.е.н., професор, Мац Т.П., к.е.н., доцент, Красота О.Г., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет) 64

2.3. Інформаційна роль бухгалтерського обліку у вирішенні проблем податкової безпеки підприємств (Лега О.В., к.е.н., доцент, Прийдак Т.Б., к.е.н., доцент, Яловега Л.В., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет) 74

«ЯДРО» БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНОСТІ

1.1. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку як науки в Україні

Бухгалтерська інформація в сучасному господарюванні відіграє не просто пасивно відображальну, але і важливу організаційну роль, а тому може реєструватись як реальна цінність (нематеріальний актив, ноу-хау). Однак такою вона стає не автоматично, а в результаті пристосування її до потреб конкретних користувачів облікової інформації. Відповідно чітко визначається тенденція ведення обліку і складання звітності в прогностичних цілях.

Умовно розвиток бухгалтерського обліку в Україні можна поділити на такі етапи:

- дослов'янський період;
- зародження бухгалтерського обліку в Київській Русі;
- розвиток бухгалтерського обліку на Західноукраїнських землях;
- розвиток обліку в Україні в кінці XV–XIX ст.;
- бухгалтерський облік в Україні XX–XXI ст.

Удослов'янський період на території України облік в основному розвивався в грецьких містах-колоніях, так само і в Стародавній Греції. Згодом, в умовах трипільської культури, виникла особлива система обліку та рахунку.

Київська Україна-Русь, як держава, виникла в IX ст., з 882 р. На території держави близько півтора століття використовувалися примітивні прийоми обліку, пов'язані зі збором данини та обліком торгових оборотів. У період, коли київські князі тільки завойовували та об'єднували слов'янські племена, відбувалося так зване “полюддя” – данину шкірами, воском, медом. Пізніше все населення було зобов'язане сплачувати данину від “диму”, тобто землі, на якій проживали або “рала” – від землі, яку обробляли. Встановлювалися і окремі спеціальні податки, такі як “ловчий” – утримання княжого двору під час полювання, повіз – від перевезень, мито – від торгів у місті тощо.

За часів князя Володимира Київська Русь стала колосальною державою, найбільшою за своїми розмірами в Європі, з централізованою

владою князя, міцними твердинями, славною своїми багатствами, зв'язаною торговельними та дипломатичними стосунками з усім культурним світом того часу [3].

Прийняття християнства Володимиром у Київській Русі було великим поштовхом у розвитку культури, освіти і, зокрема, облікової науки. Виникали школи, писали книги, набували розвитку науки, зокрема, математика, яка була і є її основою в сучасності.

Ще більшого розквіту Київська держава набула за часів Я. Мудрого (1019–1054 рр.). Недоторканність приватної земельної власності закріпив збірник законів України-Русі “Руська правда” Я. Мудрого. Власність князя і держави ототожнювалась, розмір данини та податків не регламентувався, тобто все було в руках князя. Таке юридично закріплене господарювання певним чином впливало на формування обліку в майбутньому, адже діяв принцип: держава є власником усього майна, яке знаходиться в країні, що і зумовило необхідність створення єдиного органу, який би регламентував порядок ведення облікових записів, підпорядкувавши їх “вертикальним” правовим відносинам. Ведення обліку безпосередньо підпорядковувалося печатнику, який був начальником княжої канцелярії, укладав княжі грамоти, мав на збереженні княжу печатку.

За Володимира Мономаха Київська держава змінила своє становище. Князь Володимир дав дві статті “Руської правди”: впорядкував справи з наданням позик і встановив розмір законних відсотків.

У Київській Русі, а пізніше і в Галицько-Волинському князівстві, ввели відповідну підготовку людей, які займалися обліком та іншою писарською роботою. Ведення обліку за тих часів, у тому числі і облікової роботи, знаходилося безпосередньо в підпорядкуванні печатника.

У монастирях, де фактично концентрувалася вся наукова думка, відкривали школи, проводили різноманітне навчання, в тому числі ведення обліку і запису. Тут здійснювали велику і досить різноманітну господарську роботу. Саме в монастирях під впливом візантійської наукової думки зародились ідеї майбутньої української бухгалтерії [5].

Облік у монастирях був організований за принципом камеральної форми. Об'єктами обліку була готівка, доходи, видатки, а також дебіторська і кредиторська заборгованість. Суми дебіторської заборгованості клієнтів відображалися по дебету, а по кредиту – їх внески. В окремих касових журналах реєструвалися прибуткові та видаткові

операції. Але облік ще не був систематичним. У цей період в Україні переважала проста бухгалтерія, хоча вже почали з'являтися паростки застосування подвійного запису.

Висока відповідальність при княжому дворі та в монастирському господарстві привела до створення певної техніки ведення обліку, яка поділяла облікові реєстри, призначені для відображення в них надходження і відпуску грошових та матеріальних цінностей, послідовного проведення інвентаризації.

Свої корективи в економічні відносини того часу і, відповідно, в облік вніс період татаро-монгольської навали (1237–1480 рр.), який призвів до занепаду Київської держави і перенесення центру східнослов'янської культури до Галицько-Волинського князівства. Татари нав'язали свої облікові правила, докорінно змінили податкову політику, запровадили подушне оподаткування. У 1257 р. китайські чиновники-баскаки провели перепис населення, під яким розуміли не статистичний облік населення, а бухгалтерську інвентаризацію людей, покладену в систему подушного оподаткування.

У XIV–XV ст. рівень розвитку торгівлі був дуже високий, що вимагало й чіткої грошової системи обліку. Утворювали купецькі курії, в яких була запроваджена оригінальна система обліку касових операцій. Касова книга складалася з двох половин: у першій записували «приход», а в другій – видатки. Запис «приходу» містив такі реквізити: дату, суму прописом і цифрами, від кого надійшли гроші, підставу платежу. У видатковій половині відображали: дату, посилання на розпорядчий документ, одержувач грошей, суму прописом і цифрами, цільове призначення видатку, спосіб оплати. У верхній частині касової книги на кожній сторінці зазначали рік. Приходні та видаткові касові книги вели у двох примірниках: один був у купця або касира, другий – в особи, яка вела облік.

З поширенням у XV ст. продажу товарів на виплату виникла необхідність у відкритті банків. У торговельних містах України відкриваються торгово-банківські доми. Існуюча форма кредиту була у вигляді застави (іпотечний кредит). Це, у свою чергу, викликало необхідність появи векселя. Вексельний обіг потребував, відповідно, і вексельного обліку.

Отже, складна податкова система, торгівля, банки, ремесла – все це вимагало розвитку і вдосконалення облікової системи, яка була повністю зорієнтована на Західну Європу.

Слід відмітити, що в економічному розвитку країни значну роль відіграло козацтво, яке виникло наприкінці XV ст. Торгівля та фінанси Запорізької Січі зумовлені особливостями ведення господарства, способом життя та суспільного ладу. Джерелами доходів Війська Запорозького були військова здобич, зовнішня та внутрішня торгівля, продаж вина, платня від перевезень, “подимний” податок, а також королівська (пізніше царська та гетьманська) платня грошима і натурою та регалії (розподіл між куренями рибних і звіриних ловів, сіножатей). Усе це вимагало добре організованого обліку.

Облік майна, доходів і витрат у Запорізькій Січі вів скарбник січового скарбу (шафар) та його апарат, до якого входили: два шафари, два підшафарії та кантражей (хранитель мір і ваг). Облік доходів і видатків у спеціальних книгах вели скарбник і його підлегли. Окремо велася книга обліку касових операцій матеріальних цінностей. В ужи́нних та обмолотних книгах відображався вихід урожаю, списання продуктів реєструвалося записами в спеціальній “столовій книзі”. Завершувались облікові роботи складанням звіту, який подавався кошовому отаманові та Козацькій Раді.

Характеризуючи період XVI–XVIII ст., можна зазначити, що економіка, торгівля, грошовий обіг, фінансова система і облік були організаційно поєднані з королівською Польщею та Російською імперією. Остання остаточно позбавила будь-яких автономних прав фінансово-кредитну систему та облік України.

З початку XVI і до середини XVII ст. в Україні панували ідеї італійської бухгалтерської школи. Запрошення польськими королями французьких учених та спеціалістів поширило їх вплив і на облік. В Україні в ті часи уже були добре відомі праці Л. Пачолі “Трактат про рахунки і записи”, В. Котрульї “Про торгівлю і досконалого купця”, які широко використовувались особами, що вели облік [2].

У XVII ст. на всій території Польського королівства була запроваджена єдина метрична система. Розвиток торгівлі та грошового обігу в Україні сприяв об’єктивному поширенню кредитних операцій через банківсько-торговельні установи, вексельної форми розрахунків, видачі кредиту, а також лихварства. Все це мало позитивний вплив на ефективність торговельних операцій, спрощення розрахунків.

Під час колоніального панування на заході України Австро-Угорської імперії та Російської імперії на сході визначним був вплив

німецької бухгалтерської школи, яка об'єднувала Німеччину, Австро-Угорщину та німецькомовну частину Швейцарії, на становлення бухгалтерської школи. Дотримуючись в обліку принципів німецької бухгалтерської школи, вітчизняні економісти і підприємці зробили певний внесок у ведення бухгалтерського обліку в кооперативах взаємного кредиту (кредитних спілках), банках, торгових товариствах, готельному господарстві тощо.

У першій половині XIX ст. формується російська бухгалтерська школа, засновником якої вважається Карл Арнольд, німець за походженням, який вніс багато нововведень у систему обліку, в тому числі торговий облік, зокрема: запровадження синтетичного рахунка товарів; методику резервування та обліку коштів з метою погашення збитків; форму записів господарських операцій (дебет рахунка, сума, кредит рахунка, опис операції, сума); відкриття рахунків через рахунок Капіталу і тощо. У своїх працях К. Арнольд давав також історичні довідки про розвиток бухгалтерського обліку. Йому належить припущення, що подвійний запис прийшов до Італії з Японії через місіонерів.

У першій половині XX ст. доцільно виділити такі основні періоди:

I період – від 1900 року до початку Першої світової війни;

II період – від 1920 року до початку Другої світової війни;

III період – післявоєнний період: побудова соціалізму, деформація принципів бухгалтерського обліку,

IV період – розвиток виробничого обліку, поширення механізованої обробки економічної інформації;

V період – перебудова всіх соціально-економічних відносин в країні.

Виокремлення часу воєнних дій цілком аргументоване, оскільки на період війни розвиток і вдосконалення облікового процесу припиняється, регулярність та форми звітності порушуються, господарське життя згортається до рівня, необхідного для того, щоб вижити. Отже, перший період розвитку бухгалтерського обліку на західноукраїнських землях, які входили до складу Австро-Угорської імперії, отримав свій відбиток від німецької бухгалтерської школи. У зв'язку з бурхливим розвитком кооперації на початку XX ст. виникла потреба в забезпеченні українських кооператорів підручниками і довідниками рідною мовою. Спочатку це були перекладні видання, наприклад Ф. Стефчин "Підручник для спілок ощадності і позичкової системи Ф. Райфайзена", який побачив світ у 1900

році. Підвищена увага до кредитних кооперативів цілком зрозуміла, адже їх число на той час було найбільшим з-поміж інших спілок.

Вагомий внесок у розвиток української версії бухгалтерського обліку зробило товариство "Просвіта", яке пропагувало, зокрема, впровадження української мови в діловодство та ведення різного виду документів поміж іншими національними атрибутами.

Особлива роль у розвитку бухгалтерського обліку на західноукраїнських землях належать Ревізійному Союзу Українських Кооперативів (РСУК). Дану структуру було створено у Львові 1904 року після прийняття закону про обов'язкову ревізію для кооперативних спілок [3]. Історія бухгалтерського обліку в СРСР органічно продовжила традиції старої дореволюційної Росії. А зародки нового обліку можна простежити з перших тижнів лютневої революції 1917р.

Після Жовтневої революції змінилися завдання і зміст бухгалтерського обліку. Змінилася і мета обліку, яка передбачала контроль за мірою праці й споживання. Контроль за діяльністю основних галузей народного господарства зосередився в руках держави. Перед обліком поставили нові завдання, які полягали в наступному:

- надавати можливість у будь-який момент виявляти стан ресурсів підприємства;
- бути засобом регулювання та планування різних процесів, які мають місце в господарстві;
- надавати інформацію для відображення діяльності будь-якої організації та підприємства в загальній системі народного господарства.

Іншими словами основним завданням бухгалтерського обліку цього періоду став контроль за збереженням соціалістичної власності. З'явилося дві тенденції того, яким має стати бухгалтерський облік у новоствореному соціалістичному суспільстві.

Із переходом до нової економічної політики значення бухгалтерського обліку зростало. У цей період бухгалтерський облік був покликаний поряд із здійсненням функцій контролю за збереженням соціалістичної власності сприяти розвитку товарно-грошових відносин, забезпечувати процес виявлення результатів госпрозрахункової діяльності підприємств і організацій, сприяти їх рентабельній роботі. Уряд приділяв значну увагу вдосконаленню бухгалтерського обліку. У його рішеннях постійно розглядалося питання про необхідність посилення ролі бухгалтерського обліку як важливого джерела інформації про

господарську діяльність підприємств і трестів та розробки дієвих способів контролю за раціональним витрачанням коштів, виділених державою для їх виробничої діяльності.

Провідну роль в бухгалтерському обліку почали відігравати планові показники, увага була приділена контролю за їх виконанням, робився акцент на бухгалтерському обліку як на засобі впровадження в життя господарського розрахунку та режиму економії, боротьби з бюрократизмом. До бухгалтерів висували дві вимоги, що виключали одна одну: посилити контроль і скоротити звітність. У першому випадку мова йшла про збільшення планових та звітних показників, у другому – про їх скорочення [1].

Характерним було подальше вдосконалення техніки облікової справи. Окрім поширення карткового кількісно-сумового обліку товарів, карткового обліку розрахункових операцій, з'явилися нові форми. Такими були форми В. К. Мшоха і А. Петрова. Вони вважали, що не шаховий баланс, а ордер, правильніше картка-ордер, є базою для побудови всієї системи обліку; саме картка-ордер є останньою ланкою в ланцюгу змін, яких зазнала книга.

У 20-х роках ХХ ст. облік почали вести із застосуванням обчислювальних машин. Спочатку це були арифмометри, потім – найпростіші бухгалтерські машини, які дозволяли в автоматичному режимі проводити чотири види арифметичних дій.

У 30-ті роки набув поширення новий вид обліку – оперативний. Інтеграція трьох видів обліку стала черговим міфом економічної ідеології.

Основні ідеї щодо принципів ведення і організації бухгалтерського обліку в цей період полягали в такому:

1) сферою застосування бухгалтерського обліку було визнане всенародне господарство, а не окреме підприємство;

2) паралельне існування двох дисциплін – рахівництва (теорія бухгалтерського обліку) і рахунковедення (практичне застосування рахівництва) – було піддане критиці та висунуто пропозицію про створення єдиної науково-практичної дисципліни – бухгалтерський облік;

3) подвійний запис почали розглядати як метод, як прийом обліку, а не як об'єктивно діючий закон.

З цього періоду у країні був начисто знищений господарський розрахунок, а введено уявний госпрозрахунок, тобто ніхто не несе жодної відповідальності й нічого не закривав, можна було мати збитки й

одержувати премії тощо. Оригінальним способом був перехід до щоденного балансу. Таке рішення відкривало можливість одержувати щоденну інформацію про стан підприємства. Велике значення мали графічні методи обліку, які одержали значного поширення як засоби звітної інформації (графіки Ганта), і як засоби організації документообігу всередині підприємства (оперограми).

Забуття принципів класичної бухгалтерії супроводжувалося зростанням уваги до техніки реєстрації фактів господарського життя. Механізація обліку й поширення рахівництва на вільних аркушах трохи зменшили роль картки, але не скасували її повністю. У країні створюється рахункове машинобудування, що дозволило почати в досить широких масштабах застосування лічильно-обчислювальної техніки в обліку.

Зміни відбулися практично в усіх напрямках обліку, зокрема, удосконалення відносилися до ведення обліку й калькуляції собівартості капітальних робіт, обліку праці й заробітної плати, сільськогосподарського обліку тощо.

У 1940-х роках поширення набуває меморіально-ордерна форма рахівництва та застосування накопичувальних відомостей. У кінці місяця у відомостях підводили підсумки, за якими складали меморіальні ордери, що містили хронологічні записи.

Наприкінці 50-х років меморіальні ордери були ліквідовані, а поширення набуває журнально-ордерна форма рахівництва. Журнали-ордери почали вести за кредитовим принципом.

Із середини 50-х та у 60-ті роки механізація обліку відчуває потужний поштовх, коли достатнього поширення набувають рахунково-перфораційні машини і, як наслідок, активно розвивається таблично-перфокарткова форма рахівництва [6].

Створюється система навчання з комплексної механізації й автоматизації обліку. Згодом положення таблично-перфокарткової форми трансформувалися й породили цілу серію різноманітних машинно-орієнтованих форм рахівництва, економічного керування; підсилення його оперативності, централізації й механізації.

У 70–80-ті роки значного поширення набуває таблично-автоматизована форма бухгалтерського обліку.

Із 90-их років широко використовується діалогово-автоматизована форма бухгалтерського обліку.

З 1998р. в Україні відбулося реформування національної системи бухгалтерського обліку. Головним завданням реформування системи бухгалтерського обліку було приведення її відповідно до вимог ринкової економіки та міжнародних стандартів обліку.

Із цією метою в 1998 р. була затверджена Програма реформування системи бухгалтерського обліку, а також передбачено її фінансування в 1999-2001 роках. У межах програми був прийнятий новий план рахунків, нові реєстри обліку та форми звітності.

Важливою подією в економіці та обліку України стало прийняття 16 липня 1999 р. Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", відповідно до якого бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який здійснюється підприємствами. Крім того, фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

Усю відповідальність за організацію бухгалтерського обліку Закон покладає на власника підприємства чи виконавчий орган (посадову особу), який здійснює управління підприємством. Цей нормативний документ зберігає вимоги щорічної інвентаризації активів і зобов'язань. Принципи реалізуються через національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку.

Із набуттям Україною незалежності (1991 р.) українська наукова школа бухгалтерського обліку обрала самостійний шлях. Видатними її представниками, які успішно розбудовують теорію й практику бухгалтерського обліку, є М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук, М.Г. Чумаченко, М.Т. Білуха, М.І. Бондар, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, А.М. Герасимович, В.Г. Горелкін, З.В. Гуцайлюк, І.П. Житна, В.М. Жук, Л.М. Кіндрацька, Г.Г. Кірейцев, Л.М. Крамаровський, Б.С. Кругляк, М.В. Кужельний, В.Г. Лінник, Б.М. Литвин, Н.М. Малюга, Є.В. Мних, Ю.І. Осадчий, В.Я. Плаксієнко, М.С. Пушкар, В.С. Рудницький, В.В. Сопко, Л.К. Сук, Б.Ф. Усач, В.Г. Швець, В.О. Шевчук, Л.В. Чижевська та інші.

Зазначимо, що нині українська наукова бухгалтерська думка представлена регіональними науковими школами.

Київська (столична) школа заснована професором П.П. Німчиновим. Основний напрям школи – розвиток теоретико-методологічних аспектів обліку і контролю, аналізу та аудиту). Своїми науковими здобутками,

підготовкою висококваліфікованих кадрів з бухгалтерського обліку Київська школа відома в усьому світі. Тут працюють кращі наукові сили держави, а її вчені всебічно допомагають розвитку регіональних наукових шкіл.

Харківська школа. Засновником її є Микола Федорович фон Дітмар. Науковці опікуються проблемами обліку та контролю в АПК, у торгівлі та громадському харчуванні. Школа посідає провідне місце в Україні у сфері наукових досліджень з проблем обліку, аналізу та аудиту, підготовки висококваліфікованих наукових кадрів.

Житомирська школа. Створена на початку 1970 р. доцентом Ф. Ф. Бутинцем. Основний напрям школи – дослідження проблем теорії та методології господарського контролю.

Луганська школа. Засновником є професор І. П. Житна. Наукова школа досліджує проблеми економічного аналізу та актуальних економічних питань використання виробничого потенціалу.

Львівську школу започаткував професор Є. В. Мних. Школа відома дослідженням проблем теорії, методології та практики економічного аналізу, удосконалення обліку та аудиту в Україні.

Одеська школа започаткована професором В. Ф. Палієм. Основним її напрямом досліджень є проблеми обліку, аналізу, аудиту інвестицій і основних фондів в АПК).

Тернопільська школа. Започаткував школу професор Ю. Я. Литвин. У центрі уваги дослідників – вивчення проблем обліку, аналізу та аудиту, підготовки висококваліфікованих наукових кадрів.

Дніпровська школа. Засновником даної школи є В. Я. Плаксієнко. Напрямом досліджень є формування методично-організаційних засад побудови обліку, звітності та інформаційно-консалтингових аудиторських послуг аграрних формувань.

Формуються та вже функціонують Вінницька, Волинська, Запорізька, Рівненська, Сумська та Херсонська наукові школи, розвиток яких залежить від економічного розвитку регіону та ініціативи засновників.

Дослідження історії становлення бухгалтерського обліку дозволяє визначити основні тенденції та закономірності, перспективи подальшого розвитку. Формування та розвиток української бухгалтерської школи відбувається в нерозривному зв'язку з такими відомими світовими обліковими школами, як: італійська, французька, німецька та англо-

американська. Але найбільший вплив на формування української наукової школи бухгалтерського обліку здійснила російська школа.

Отже можна із впевненістю стверджувати, що Україна не може економічно розвиватись, не зайнявши певної ніші у європейському просторі, без відповідно налагодженого бухгалтерського обліку, який відповідатиме національним та міжнародним правилам гри. Подальший розвиток бухгалтерського обліку як науки повинен відбуватися із застосуванням нових, перспективних підходів та збереження існуючих облікових знань.

Список використаних джерел

1. Белова І. М., Спільник І. В., Бухгалтерський облік в Україні у XIX-XX століттях. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип.14. Ч.1. С. 22-26
2. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: [навч. посіб.] : у 2-х ч. / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2001. 1024 с.
3. Васильєва Л.М., Бондарчук Н.В., Бондарчук О.П. Історія бухгалтерського обліку: навчальний посібник. – Дніпро: Типографія «Стандарт» (ПП Бойко В.В.), 2016. – 224 с
4. Клименко Д.О. Зародження бухгалтерії та формування бухгалтерського обліку як науки. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2011. Вип. 8(29). Ч. 1. С. 236-245.
5. Минх С.В., Швець В.С., Яремко І.Й. Розвиток обліку в Галичині (історичні та методологічні аспекти). – Львів : Каменяр, 2000. 208 с.
6. Остап'юк М.Я., Лучко М.Р., Даників Й.Я. Історія бухгалтерського обліку. – К: Знання, 2005. – 276 с.
7. Пушкар М.С., Гавришко Н.В., Романів Р.В. Історія обліку та контролю господарської діяльності: навч. посіб.– Тернопіль : Карт-бланш, 2003. 223 с.
8. Швець В. З історії розвитку українського бухгалтерського обліку (друга половина XIX – початок XX ст.). Бухгалтерський облік і аудит. 2002. № 7. С. 2831.
9. Яремко І.Й., Лемішовська О.С. Історія обліку, аналізу та аудиту: [навч. посіб.]. – Львів : Львівська політехніка, 2015. 220 с.

1.2. «Ядро» та зміни у визначенні, предметі і методі бухгалтерського обліку

Текст Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» дає визначення бухгалтерського обліку як процесу виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [1]. Таке формулювання стосується насамперед фінансового обліку, оскільки дія цього виду обліку розповсюджується лише на суб'єкт підприємництва і завершується складанням його фінансової звітності. Не ставлячи за мету дослідження класифікації видів обліку, не можна обійти порівняльної характеристики